

Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası**TƏHSİLİN İNKİŞAF STRATEGİYASI:
NƏİLİYƏTLƏR VƏ PERSPEKTİVLƏR**

Əlihəsən Həmzəyev

*Astara Pedaqoji Kollecinin direktoru,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, əməkdar müəllim**Açar sözlər: strategiya, texnologiya, insan kapitalı, sosial-iqtisadi.**Ключевые слова: стратегия, технология, человеческий капитал, социально-экономический.**Key words: strategy, technology, human capital, socio-economic.*

"Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 24 oktyabr tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir. Geniş ictimaiyyətin marağına səbəb olan bu dəyərli sənədin məzmunu ilə pedaqoji sahədə çalışan hər bir mütəxəssis dərindən tanış olmaqla yanaşı, əməli fəaliyyətində yeni keyfiyyətlər qazanmağa səy göstərilməkdədir.

İqtisadiyyat baxımından orta səviyyəli ölkələr sırasında yer tutan Azərbaycan Respublikası son illər aparılan uğurlu sosial-iqtisadi siyasət nəticəsində dinamik inkişafa nail olmuşdur.

Sənədə qeyd edilir: "Azərbaycan Respublikasında keyfiyyət nəticələri və əhatəliliyinə görə dünya ölkələri sırasında aparıcı mövqə tutan, səriştəli müəllim və təhsil menecerlərinə, qabaqcıl texnologiyaya əsaslanan infrastrukturuna malik təhsil sisteminin yaradılması üçün beş strateji istiqamətdə genişmiqyaslı tədbirlər nəzərdə tutur".

Həmin strateji istiqamətlərin tələblərinə uyğun olaraq pedaqoji kadr hazırlığı ilə məşğul olan təhsil müəssisələri öz işini yenedən qurmaq üçün zəruri problemlərə ardıcıl məşğul olmağa başlamışdır. İlkin olaraq

səriştəyə əsaslanan şəxsiyyətyönlümlü təhsil məzmununun yaradılmasına yönəlmiş strateji istiqamətdə təhsilin məktəbəqədər, ümumi, ilk peşə ixtisas, orta ixtisas və ali olmaqla bütün pillələri üzrə kurikulumlarının inkişafı kimi vacib hədəfin əhatə olunması müəllim əməyinin yeni təlim texnologiyaları əsasında elmi təşkilini reallaşdırır. Bu konseptual sənədin qarşıya qoyduğu əsas məqsəd əydümlük gətirən təhsil naziri cənab Mikayıl Cəbbarov müsahibələrin birində demişdir: "Strategiyanın konkret məqsədlərini qeyd etmədən əvvəl istərdim ki, qısa şəkildə onu zəruri edən səbəblərə toxunam. Yaxın perspektivdə Azərbaycanca təhsilin inkişafını hədəfə alan Dövlət Strategiyasında da əks olunduğu kimi, ümummillili lider Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu möhkəm bünövrə və onun layiqli davamçısı möhtə-rəm prezident İlham Əliyevin apardığı ge-nişmiqyaslı sosial-iqtisadi siyasət nəticəsində ölkəmiz hazırda özünün yüksək inkişaf dövrünü yaşayır. Aparılan məqsədyönlü islahatlar ölkəmizi müasir inkişaf səviyyəsinə çatdırmaqla yanaşı, həm də gələcək üçün etibarlı zəmin hazırlamışdır. Azərbaycan artıq yeni dövrə - modernləşdirmə dövrünə qədəm qoyub. Bu dövrün hədəfləri sosial - iqtisadi hə-

yatın qabaqcıl beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırılmasından, bu yolla davamlı iqtisadi inkişafın təmin olunmasından, eləcə də əhalinin həyat səviyyəsinin daha da yüksəldilməsindən ibarətdir. Xalqımızın müstəqil yaşamaq kimi tarixi haqqının gerçəkləşməsi gələcək inkişaf perspektivlərinin aydın şəkildə müəyyənəndirilməsinə imkan verir. Güclü və dinamik inkişaf edən Azərbaycanın insan kapitalı müasir dövlətçilik fəlsəfəmizin əsas hədəfidir. Bu hədəflərin gerçəkləşməsi də keyli dərəcədə təhsilin üzərinə düşür və onun daşdığı missiya ilə bağlıdır" ("Azərbaycan" qəzeti, 03.11.2013).

Biz təhsil işçiləri məqsədlə bağlı gətirilən aydınlıqdan dərk edirik ki, insan kapitalı ilə əlaqədar problemlər strateji istiqamətlər üzrə keçirilən tədbirlərdə öz həllini tapacaqdır.

Təhsil sahəsində insan resurslarının müasirləşdirilməsi, təhsildə nəticələrə görə cavabdeh, şəffaf və səmərəli idarəetmə mexanizmlərinin yaradılması, müasir tələblərə uyğun və ömürboyu təhsil təmin edilməsi, Azərbaycan Respublikasında iqtisadi cəhətdən dayanıqlı və dünyanın aparıcı təhsil sistemlərinin standartları ilə eyni səviyyəyə uyğun təhsil sisteminin maliyyələşdirilməsi modelinin qurulmasını həyata keçirən mexanizmlərin formalaşdırılması bütövlükdə strategiyanın qarşıya qoyduğu məqsədlərə xidmət edir.

Təhsil sahəsində beynəlxalq təcrübə, Azərbaycan Respublikasında təhsilin vəziyyəti, təhsil sisteminin başlıca vəzifələri, strategiyanın məqsədi, strateji istiqamətlər, hədəflər və tədbirlər, strategiyanın həyata keçirilməsi ilə əlaqədar görülməli işlər konseptual sənədə əlverişli olmuşdur. Sonadda təsbit olunan, strateji səciyyə daşıyan məsələlərin hər biri müəllimlərin səriştəli və peşəkarlıq nümayiş etdirməyi vacib sayır.

Müəllimlərin əmək haqlarının artırılması

və nəticələr əsasında artırılması onların maddi motivasiyasının yaxşılaşdırılması məqsədi güdür. Təhsil tarixində əlamətdar hadisə olan strategiya geniş sahəni əhatə edərək, onun həyata keçirilməsi üçün hazırlanacaq fəaliyyət planında icra olunan tədbirlərdə hər bir müəllim öz töhfəsini verməlidir.

Ölkədə ən yeni texnologiyalara əsaslanan, təhsili yeni əsaslarla quran, keyfiyyət nəticələrinə görə dünya ölkələri arasında qabaqcıl yer tutan, iqtisadi baxımdan dayanıqlı təhsil sistemini yaratmağa xidmət göstərən strategiya təhsilin rolunu artıraraq hər tərəfli bilik və bacarıqların verilməsi məqsədi ilə insan resurslarının inkişafını ön plana çıxır.

Son illərdə ölkədə təhsilin inkişafı ilə əlaqədar mühüm işlər görülmüş, təhsilin normativ hüquqi bazasının təkmilləşdirilməsi, maddi-texniki təminatı sahəsində ölkə başçısının sərəncamları əsasında geniş tədbirlər həyata keçirilmişdir. Müxtəlif şəhər və rayonlarda 2500-ə yaxın məktəb binası tikilib və mövcud təhsil obyektlərində əsaslı təmir-bərpa işlərinin aparılması, həmin müəssisələrdə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının uğurlu tətbiqi əhəmiyyətli dərəcədə genişlənib.

Astara Pedaqoji Kollecinin kollektivinin və eləcə də maddi-texniki bazanın sosial-iqtisadi cəhətdən dinamik inkişafında dövlətin diqqət və qayğısı xüsusi qeyd olunmalıdır. Bir vaxtlar normal tədris aparmağa şərait olmayan kollecdə indi yüksək standartlara uyğun səviyyədə İKT-dən istifadə etmək imkanı vardır.

Təhsil sisteminin bütün pillələrində müəllimlərin bilik, bacarıq və peşəkarlıq qabiliyyətlərinin müasir tələblərə uyğun yüksəldilməsi, müvafiq stimullaşdırıcı mexanizmlər və səmərəli monitoring sistemi

M.F.Ə. HƏMƏYEV
Azərbaycan Milli
Kutubxanası

qaldırılması gözlənilən nəticələrəndir.

Azərbaycan təhsilinin dünyəvi, bu günü və gələcək perspektivlərini ehtiva edən inkişaf strategiyası bu sahədə tənzimləmə, idarəetmə və nəzarət funksiyalarının dəqiq müəyyənləşdirilməsini vacib sayır.

Müəllimin səriştəliliyi və peşəkarlığı ilk növbədə onun təlim prosesində yeni pedaqoji texnologiyalardan bacarıqla istifadə etməsi ilə şərtlənir. Aparılan təcrübələrin nəticəsi göstərir ki, təhsil sisteminin inkişafının əsas strategiyası tələbə şəxsiyyətinin diqqət mərkəzində qalması, tədris prosesində öyrədənə ona münasibətini dəyişməsinə ibarətdir. İnkişaf etmiş ölkələrdə təhsil öyrədən-dərslək-öyrədən sistemində qurulmuşdur. Dərsin yeniləşməsi fəal təlim texnologiyalarının prosese təbiiqinə düz mütənəsib olub, əsaslı surətdə asılıdır.

Görkəmli pedaqoq-alim S.P.Kapitsaya görə, təhsil gələcəyə yönəlmis sənaye sahəsidir.

Strategiyada qeyd edilir: "Təhsil insanlara texnologiyaları çevik mənimsəmək, əmək bazarında layiqli yer tutmaq və ömürboyu təhsil prosesinə qoşulmaq, sağlamlıq həyat tərzini, ətraf mühitə münasibətdə düzgün mövqe seçmək imkanı verir".

Təhsildə pedaqoji texnologiyaları aydın dərk etmək, onun səmərəli inkişafını və tətbiqini təmin etmək üçün ilk növbədə həmin anlayışın mahiyyətini şərh etmək məqsəduyğundur.

Texnologiya yunan mənşəli söz olub, sənətə sistemli yanaşma kimi başa düşülür. Texnologiya müvafiq sahələrdə biliklər sisteminin tətbiqi nəticəsində xüsusi metodlardan istifadə edərək tapşırığı yerinə yetirmək tərzində dərk edilir. Texnologiyalar pedaqoji prosedə öyrənməyin yolunu öyrənməkdə mühüm vasitədir. Müəllimin səriştəliliyi və peşəkarlığı məhz pedaqoji prosedə müxtəlif texnologiyaların müntəzəm

olaraq əlaqələndirilməsinə nail olmaq bacarığı ilə şərtlənir. Bu baxımdan təlim texnologiyasını təhsilin inkişafı etdirilməsi kontekstində insanlara və cəmiyyətə faydalı olan şəxsiyyət formalaşdırmaq funksiyasını reallaşdıran kimi də ifadə etmək olar.

Müəllim hazırlığında mühüm nəzəri və praktik əhəmiyyət kəsb edən pedaqoji texnologiya V.T.Lixəçova görə, təlim-tərbiyə vasitələrinin pedaqoji-psixoloji quruluşunun forma, metod, üsul və yollarının məcmusu olub, pedaqoji prosesin təşkilatı metodik alətidir.

Pedaqoji texnologiya anlayışı qeyri-xətti mahiyyət daşıdığı üçün yanaşmalar fərqlidir. Məsələn, V.P.Bespalco pedaqoji texnologiyaları tədris prosesinin reallaşmasının texniki məzmunu hesab edir.

İ.P.Volkov pedaqoji texnologiyaya təlimdə əldə olunmuş yüksək nəticələrin planlaşdırma prosesinin təsviri kimi baxır.

G.K.Selevko "Müasir təlim texnologiyaları" kitabında 50-yə qədər pedaqoji texnologiyaların təriflərini vermişdir və s.

Bütün bunlara baxmayaraq yanaşmaları birləşdirən ümumi cəhətlər vardır. Yəni pedaqoji texnologiya prosesual kateqoriya olub, bilavasitə tədrislə bağlıdır.

Müasir təhsil konsepsiyasında yeni pedaqoji texnologiyaların tədris prosesinə tətbiqi təlimin yeni üsullarla həyata keçirmək zərurətindən irəli gəlir.

Təhsil sisteminə müəyyən olunan yeni texnologiyalardan biri də şəxsiyyətə yönəlmis təlim texnologiyasıdır. Bu təlim texnologiyasının mahiyyəti pedaqoji prosedə öyrənmənin mərkəzi fiqur kimi görünməsinə təmin etməkdir.

Təhsil sisteminin başlıca vəzifələrini müəyyən edən dövlət strategiyası ölkənin dinamik inkişafı üçün yeni mərhələdir. İnsan kapitalının inkişafı, hər bir şəxsə hərtərəfli bilik və bacarıqların verilməsi, insan resurs-

7. "Azərbaycan" qəzeti, 2013, 3 noyabr.

A.Гамзаев

Стратегия Развития Образования: успех и перспективы

Резюме

В статье прокомментированы вопросы необходимости соответствия мировым стандартам таких понятий, как компетентность работников образования, профессионализм, технологии, направление на развитие личности и многих других важных факторов, возникающих в связи с требованиями Государственной Стратегии Азербайджанской Республики по развитию образования.

A.Hamzayev

Strategy of Education Development: achievements and prospects

Summary

In this article it is spoken about the role of information technologies in the development of education and forming personality. Many important factors and requirements according to the State Strategy are also noted here, which serve to enhance of competency and professionalism of teachers.

lارının inkişafı, səriştəli müəllim, təhsil məncələrəlinin yetişdirilməsi, qabaqcıl texnologiyaların mənimsənilməsi, 12 illik təhsilə keçid, peşəkarlığa əsaslanan stimullaşdırıcı əmək haqqı sisteminin formalaşdırılması, ali və ümumi təhsil üzrə dərslərlərin elmi və metodik baxımdan təkmilləşdirilməsi və bir çox mühüm strateji istiqamətlərin səviyyəsi barədə sənədə qeyd edilir: "Azərbaycanın təhsil sistemi iqtisadi cəhətdən dayanıqlı və dünyanın aparıcı təhsil sisteminin standartlarına uyğun olmalıdır". Biz təhsil işçiləri bu konseptual ideyanın tələblərinə uyğun olaraq pedaqoji fəaliyyətimizdə əsaslı dönüş yaratmaqla hədəflərə çatı bilərik.

Rəyçi: baş redaktor müavini N.Musayev

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. "Azərbaycan məktəbi", 2013, № 5.

2. Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri Mikayıl Cəbbarovun məruzəsi (Azərbaycan Müəllimlərinin XIV qurultayının materialları), "Azərbaycan məktəbi", 2014, № 1.

3. Ağayev Ə. Təlim prosesi: Ənənə və müasirlik. Bakı, 2006.

4. Əlizadə Ə. Yeni pedaqoji təfəkkür. Bakı, 2001.

5. Mehrafov A. və b. Pedaqoji texnologiyalar. Bakı, 2006.

6. "Azərbaycan məktəbi" jurnalı, 2013, № 5.